

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-108>

УДК 338.47

РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

DEVELOPMENT OF TRANSPORT INFRASTRUCTURE AS A FACTOR OF INCREASING GLOBAL COMPETITIVENESS

Когут Мар'яна Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет природокористування
Національний університет "Львівська Політехніка"
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8275-134X>

Содома Руслана Іванівна

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5020-6440>

Демчина Василь Романович

ад'юнкт,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6123-5255>

Kohut Maryana

Lviv Polytechnic National University
Lviv National Environmental University

Sodoma Ruslana, Demchyna Vasyl

Lviv State University of Life Safety

У статті проаналізовано стратегічне значення розвитку транспортної інфраструктури у забезпеченні економічного зростання та підвищенні глобальної конкурентоспроможності країни. Основну увагу приділено виявленню ключових детермінантів розвитку транспортної мережі, включаючи її соціально-економічний, економічний та екологічний вплив. Розроблено SWOT-аналіз впливу розвитку транспортної інфраструктури на конкурентоспроможність країни. У статті зазначено основні виклики, з якими стикається транспортна галузь в Україні, та пропонує комплекс рекомендацій для їх вирішення. Надано рекомендації щодо покращення стану транспортної інфраструктури в Україні, зокрема через модернізацію та реконструкцію, підвищення фінансування, боротьбу з корупцією, розробку комплексної стратегії розвитку та інтеграцію з міжнародними стандартами. Охарактеризовано, що комплексний підхід до розвитку транспортної інфраструктури є ключовим для підвищення якості життя громадян, стимулювання економічного зростання та сприяння сталому розвитку країни.

Ключові слова: транспортна інфраструктура, глобальна конкурентоспроможність, детермінанти розвитку, інтеграційні процеси, стратегії розвитку.

The article examines the role of transport infrastructure in ensuring economic growth and increasing the country's global competitiveness. The main attention is paid to the identification of the key determinants of the transport network development, including its socio-economic, economic and environmental impact. It is analyzed how changes in the availability of transport, increased productivity, changes in income and employment levels, migration of production factors, as well as changes in real estate prices affect socio-economic development. The economic impact is considered through the prism of infrastructure development costs and profits, as well as through the efficiency of transport processes and road safety. Environmental impact includes assessment of consequences for climate, natural resources, biological diversity and cultural heritage. A SWOT-analysis of the impact of transport development on the country's competitiveness has

been developed. The SWOT-analysis helped to identify strategic opportunities for the development of transport infrastructure, which can improve connections between regions and countries, facilitate trade and increase economic growth. The article indicates the main challenges faced by the transport industry in Ukraine and offers a set of recommendations for solving them. Key problems were identified: outdated infrastructure, insufficient funding, high level of corruption and bureaucracy, lack of a comprehensive development strategy, as well as insufficient integration with European transport networks. For each of these problems, relevant recommendations are provided: from the modernization and reconstruction of transport infrastructure to the creation of conditions for public-private partnerships, strengthening of anti-corruption measures, implementation of transparent tender procedures and development of a comprehensive long-term strategy for the development of the industry. The need for standardization and adaptation to European norms to ensure better integration of Ukraine into the European transport space is emphasized. It is characterized that a comprehensive approach to the development of transport infrastructure is key to improving the quality of life of citizens, stimulating economic growth and promoting sustainable development of the country.

Keywords: transport infrastructure, global competitiveness, determinants of development, integration processes, development strategies.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації, де швидкість, ефективність і вартість транспортування товарів і послуг набувають вирішального значення, розвиток транспортної інфраструктури стає ключовим фактором підвищення глобальної конкурентоспроможності держав. Для України, з її стратегічно вигідним географічним положенням, це набуває особливої актуальності. Втім, попри значний потенціал, існують численні проблеми, що стримують розвиток транспортної галузі, включаючи застарілу інфраструктуру, недостатнє фінансування, бюрократичні перепони та відсутність інтегрованої стратегії розвитку. Зазначені перешкоди потребують комплексного підходу та вироблення ефективних стратегій модернізації та розвитку транспортної інфраструктури, що дозволить Україні повною мірою реалізувати свій транспортний та економічний потенціал на міжнародній арені.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема розвитку транспортної інфраструктури знайшла широке відображення в наукових працях таких вчених, як., Бабина О. Є., Власова В. П., Карпенко О. О., Лучникова Т. П., Тарновська І. В., Михайличенко К. М. та інші. Їх дослідження підкреслюють, що транспортна мережа України має великий потенціал для розвитку, проте прогрес у цій сфері відбувається неоднорідно. Головним напрямком розвитку національної транспортної системи є її інтеграція з європейськими стандартами. Науковці особливо акцентують на важливості публічно-приватного партнерства у транспортній галузі як засобу реалізації масштабних інфраструктурних проектів, що може значно прискорити модернізацію і розширення існуючої інфраструктури та сприяти зростанню економіки країни.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз взаємозв'язку між розвитком

транспортної інфраструктури та здатністю країни покращувати свою позицію у світовій економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Створення конкурентоспроможності пов'язане з довгостроковим плануванням і діяльністю, яка здійснюється не тільки в різних сферах, а й на різних рівнях: макро-, мезо-, мікрорівнях, які в результаті впливають на економічний і соціальний розвиток [1]. Водночас значні витрати коштів на розвиток транспортної інфраструктури вказують на далекосяжні очікування щодо її впливу на прискорення економічного зростання та конкурентоспроможності економіки. Визначення зв'язку між забезпеченістю країни транспортною інфраструктурою та економічним розвитком і зростанням є важливим у процесі прийняття рішень щодо реалізації інвестицій у державах.

Головною метою розвитку транспортної інфраструктури є створення ефективної, надійної та сталої системи для переміщення людей та товарів, яка сприяє економічному зростанню, соціальному прогресу та екологічній стійкості. Розвиток транспортної інфраструктури підвищує економічну ефективність шляхом забезпечення швидкого, вартісно ефективного та надійного переміщення товарів та послуг, що сприяє зниженню виробничих та логістичних витрат. Це також створює сприятливий інвестиційний клімат, приваблюючи внутрішні та зовнішні інвестиції завдяки надійній транспортній інфраструктурі. Забезпечення доступу до основних послуг та ринків для всіх сегментів населення, включаючи віддалені та малозабезпечені громади, сприяє соціальній інклюзії та зменшенню бідності. Розвиток транспортних коридорів, що полегшують міжнародну торгівлю, підвищує конкурентоспроможність національної економіки. Реалізація транспортних рішень, які мінімізу-

ють екологічний вплив через використання чистих технологій та підтримку альтернативних видів транспорту, сприяє сталому розвитку. Також важливо знижувати ризики для життя та здоров'я користувачів транспорту, а також захищати вантажі від пошкоджень та втрат, підвищуючи безпеку та надійність. Розвиток транспортної інфраструктури, що враховує потреби адаптації до змін клімату та екстремальних погодних умов, забезпечує її стійкість та готовність до можливих викликів, гарантуючи комплексний підхід, який враховує економічні, соціальні, екологічні та технологічні фактори для підвищення якості життя населення та забезпечення сталого розвитку країни.

Сучасні потреби у транспорті відображають динаміку економічного росту та соціального прогресу, які зумовлені рядом ключових факторів, зокрема:

- зростаюча потреба в мобільності населення;
- еволюція глобальної економіки та міжнародний поділ трудових ресурсів;
- процеси глобалізації та регіональної інтеграції;
- розвиток в телекомунікаціях та обміні інформацією;
- інноваційні підходи в організації дозвілля.

Зазначені чинники спонукають до безперервного удосконалення та адаптації транспортних систем для задоволення збільшених та різноманітних потреб сучасного суспільства. У міру того, як структура транспортної діяльності стає складнішою, зростає потреба в адекватному плануванні та розробці інфраструктури, яка б сприяла ефективним поїздкам і перевезенню вантажів. На регіональному рівні розвиток високоякісної інфраструктури надає переваги, що охоплюють як внутрішній аспект, зокрема сприяння соціальній згуртованості, мобільності населення, покращенню умов життя, так і зовнішній, що важливий для розширення економічних та соціальних зв'язків, доступності ринків, транзиту, робочих ресурсів, розвитку туризму. Також цей зв'язок є взаємним, оскільки висока доступність регіону сприяє зміцненню економічних відносин, привабливості виробничих інвестицій та розширенню ринків збуту. Розглянемо детальніше у табл. 1.

Ефективна транспортна інфраструктура відіграє ключову роль у підтримці торгівлі та сприянні економічному росту, оскільки вона забезпечує швидке та економічно вигідне переміщення товарів, що, в свою чергу, підвищує конкурентоспроможність регіону та робить його більш привабливим для бізнесу.

Таблиця 1

Детермінанти розвитку транспортної мережі

Соціально-економічний вплив	<ul style="list-style-type: none"> – зміни у доступності транспорту; – підвищення продуктивності; – зміни у рівнях доходів та зайнятості; – перерозподіл робочих місць та доходів між різними регіонами та соціально-економічними групами; – міграція виробничих факторів, що включає зміни у мобільності населення та переміщення підприємств; – зміна цін на нерухомість.
Економічний вплив	<ul style="list-style-type: none"> – витрати на зведення, обслуговування, експлуатацію та модернізацію об'єктів; – прибутки зі зборів за користування; – зменшення часу, витраченого на подорожі та перевезення вантажів; – скорочення експлуатаційних витрат на транспортні засоби; – покращення умов безпеки на дорогах; – додаткові транспортні можливості, зокрема нові види транспорту, альтернативні маршрути, час та цілі поїздки; – зміни у взаємодії між різними галузями; – покращення в якості послуг, зокрема комфорт та зручність користування.
Екологічний вплив	<ul style="list-style-type: none"> – вплив на клімат; – використання природних ресурсів; – скорочення біологічного різноманіття; – забруднення повітря, землі, поверхневих та ґрунтових вод; – надмірний шум та вібрації; – вплив на культурну спадщину, зокрема на об'єкти з історичною та – археологічною цінністю.

Джерело: розроблено на основі [1; 2]

Завдяки цьому люди отримують кращий доступ до роботи, освіти, медичних та інших соціальних послуг, що покращує соціальну мобільність і загалом якість життя. Крім того, розвиток транспортної інфраструктури вабить інвесторів і сприяє економічному прогресу регіонів через створення нових промислових зон, технопарків та логістичних центрів. Також розвиток транспортної інфраструктури допомагає зменшити соціально-економічну нерівність, забезпечуючи доступність транспорту для всіх верств населення, включаючи тих, що знаходяться у віддалених та менш забезпечених районах. Окрім того, робиться акцент на стійкість, через розвиток громадського транспорту, велосипедних доріжок та ініціатив з електромобільності, сприяє екологічній стійкості, знижуючи викиди парникових газів і покращуючи якість повітря. Впровадження інноваційних технологій, таких як інтелекту-

альні транспортні системи, посилює ефективність транспортних процесів та безпеку на дорогах, сприяючи технологічному розвитку.

Варто розробити SWOT-аналіз, який допомагає ідентифікувати стратегічні можливості для розвитку транспортної інфраструктури, що може покращити зв'язки між регіонами та країнами, сприяти торгівлі та підвищити економічний зростання (табл. 2).

Загалом, розвиток транспортної інфраструктури має значний потенціал для підвищення глобальної конкурентоспроможності країни, але вимагає уважного планування та адаптації до швидко змінювальних технологічних, екологічних та економічних умов.

На основі проведеного SWOT-аналізу варто сформулювати наступні рекомендації:

– варто розробити довгостроковий план розвитку транспортної інфраструктури, який би враховував потреби національної еконо-

Таблиця 2

SWOT-аналіз впливу розвитку транспортної на конкурентоспроможність країни

Сильні сторони:	Слабкі сторони:
<p>1. Розвинута транспортна інфраструктура сприяє ефективному переміщенню товарів, знижуючи час доставки та вартість логістики.</p> <p>2. Якісна транспортна інфраструктура приваблює іноземні інвестиції, оскільки інвестори шукають країни з розвинутою логістикою для розміщення своїх підприємств.</p> <p>3. Покращення транспортної доступності відкриває нові ринки та сприяє росту міжнародної торгівлі.</p> <p>4. Будівництво та модернізація транспортної інфраструктури створюють нові робочі місця та сприяють економічному росту.</p>	<p>1. Розвиток транспортної інфраструктури вимагає значних інвестицій, які можуть бути обтяжливими для бюджету країни.</p> <p>2. Проекти з розвитку інфраструктури можуть зіткнутися з технічними складнощами або екологічними обмеженнями, що уповільнює їх реалізацію.</p> <p>3. Для планування, будівництва та управління сучасною транспортною інфраструктурою необхідні висококваліфіковані фахівці.</p> <p>4. Технологічний прогрес може швидко зробити деякі елементи транспортної інфраструктури застарілими.</p>
Можливості:	Загрози:
<p>1. Розвиток транспортної інфраструктури відкриває можливості для інтеграції країни у світові ланцюжки поставок, підвищуючи її конкурентоспроможність.</p> <p>2. Застосування інноваційних технологій у транспорті, таких як автономні транспортні засоби та інтелектуальні транспортні системи, може значно підвищити ефективність і безпеку перевезень.</p> <p>3. Розвиток "зеленої" транспортної інфраструктури та просування екологічно чистих видів транспорту відповідає світовим тенденціям до зниження викидів та боротьби зі зміною клімату.</p> <p>4. Покращення транспортної доступності може сприяти розвитку туризму, залучаючи більше міжнародних туристів і стимулюючи економічне зростання.</p>	<p>1. Політичні конфлікти та нестабільність можуть уповільнити або зупинити проєкти з розвитку транспортної інфраструктури.</p> <p>2. Глобальні економічні кризи або рецесії можуть обмежити доступ до фінансування і зменшити інвестиції в інфраструктурні проєкти.</p> <p>3. Швидкий розвиток технологій може зробити деякі інвестиції застарілими, якщо вони не адаптуються до новітніх технологічних трендів.</p> <p>4. Екстремальні погодні умови та зміна клімату можуть створювати додаткові виклики для транспортної інфраструктури, вимагаючи додаткових інвестицій в її стійкість і адаптацію.</p>

Джерело: розроблено на основі [2; 3]

міки, тенденції глобалізації та технологічного прогресу;

- необхідно зосередити зусилля на інвестиціях в транспортні проекти, що пропонують найкраще співвідношення вартості та ефективності, включаючи використання публічно-приватного партнерства для зменшення фінансового навантаження на державний бюджет;

- активно інтегрувати інноваційні технології, такі як інтелектуальні транспортні системи, автономні транспортні засоби та екологічно чисті види транспорту, для підвищення ефективності та зменшення екологічного впливу;

- варто інвестувати в освіту та навчання фахівців у сфері транспортної інфраструктури, щоб забезпечити наявність кваліфікованих кадрів для проектування, будівництва та управління сучасною транспортною інфраструктурою;

- при плануванні нової інфраструктури необхідно враховувати потенційний вплив зміни клімату, розробляючи стійкі та адаптивні проекти, здатні витримати екстремальні погодні умови;

- активно співпрацювати з міжнародними партнерами та міжнародними фінансо-

вими організаціями для залучення додаткових ресурсів, обміну знаннями та досвідом у сфері транспортної інфраструктури;

- проводити консультації з громадськістю та іншими зацікавленими сторонами при плануванні та реалізації проектів, щоб забезпечити їх соціальну прийнятність та мінімізувати можливі конфлікти;

- необхідно враховувати екологічні аспекти при всіх етапах реалізації транспортних проектів, просуваючи ініціативи, які зменшують вплив на довкілля, такі як зниження викидів шкідливих речовин, використання відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності транспортних засобів і інфраструктури;

- стимулювати інтеграцію різних видів транспорту в єдину ефективну систему, що дозволить користувачам легко переходити між різними видами транспорту та забезпечить гнучкість та зручність переміщення.

Розвиток транспортної галузі в Україні зіштовхується з низкою викликів, які потребують комплексного підходу для їх вирішення (табл. 3).

Вирішення цих проблем вимагатиме координованих зусиль уряду, приватного сектору

Таблиця 3

Стратегії модернізації та інтеграції транспортної інфраструктури України

Постановка проблеми	Сутність	Рекомендації
Застаріла інфраструктура	Багато транспортних шляхів та засобів перевезення в Україні залишаються застарілими і потребують модернізації.	Проведення модернізації та реконструкції, зокрема спрямувати пріоритетні інвестиції в оновлення транспортної інфраструктури, зокрема в ремонт доріг, оновлення залізничного рухомого складу та розвиток аеропортів.
Недостатнє фінансування	Обмежені бюджетні кошти та інвестиції не дозволяють повною мірою реалізувати потенціал транспортної галузі.	Розробка сприятливих умов для публічно-приватного партнерства та іноземних інвестицій у транспортну інфраструктуру.
Корупція та бюрократія	Високий рівень корупції та бюрократії стримує інвестиції та ефективно використання наявних ресурсів.	Посилення антикорупційних заходів, впровадження прозорих тендерних процедур та контроль за використанням бюджетних коштів.
Відсутність комплексної стратегії розвитку	Відсутність чіткої, довгострокової стратегії розвитку транспортної галузі ускладнює планування та реалізацію проектів.	Створення та впровадження комплексної довгострокової стратегії розвитку транспортної галузі, що включатиме як внутрішній розвиток, так і інтеграцію з європейськими мережами.
Недостатня інтеграція з європейськими транспортними мережами	Обмежена сумісність інфраструктури з європейськими стандартами гальмує інтеграцію України в європейський транспортний простір.	Стандартизація та адаптація до європейських норм, зокрема адаптацію технічних норм, безпеки руху та екологічних стандартів.

Джерело: розроблено на основі [2; 3]

та міжнародних партнерів. Така діяльність не лише сприятиме розвитку транспортної інфраструктури в Україні, але й покращить її глобальну конкурентоспроможність, відкриваючи нові можливості для економічного зростання та соціального розвитку.

Висновки. Таким чином, оновлена та ефективна транспортна інфраструктура відіграє важливу роль для забезпечення економічного зростання, збільшення продуктивності та підвищення якості життя громадян, що в сукупності сприяє підвищенню конку-

рентоспроможності країни на міжнародній арені. Крім того, інвестування в зелені транспортні технології може зменшити екологічний вплив транспорту, сприяючи сталому розвитку та збереженню природних ресурсів для майбутніх поколінь. Такий комплексний підхід до розвитку транспортної інфраструктури не лише покращує економічні показники країни, але й забезпечує її громадянам вищий рівень життя, роблячи її більш привабливою для зовнішніх та внутрішніх інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондар Н. М. Розвиток транспортної інфраструктури України на засадах державно-приватного партнерства : монографія. Київ : НТУ, 2014. 336 с.
2. Лучникова Т. П., Тарновська І. В., Воробйов Є. В. Адаптація транспортних підприємств України до умов воєнного стану. *Бізнес Інформ*. 2023. № 1. С. 116–122. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-1-116-122>
3. Михайличенко К. М. Відновлення транзитного потенціалу як чинник підвищення конкурентоспроможності України. *Стратегічні пріоритети*. 2022. № 4.

REFERENCES:

1. Bondar, N. M. (2014) *Rozvytok transportnoi infrastruktury Ukrainy na zasadakh derzhavno-pryvatnoho partnerstva: monohrafia* [Development of a transport infrastructure of Ukraine on principles of public-private partnership: monograph], NTU, Kyiv, Ukraine.
2. Luchnykova T. P., Tarnovska I. V. & Vorobiov Ye. V. (2023). *Adaptatsiia transportnykh pidpriemstv Ukrainy do umov voiennoho stanu* [Adaptation of transport enterprises of Ukraine to the conditions of martial law]. *Biznes Inform*, vol. 1, pp. 116–122. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-1-116-122> [in Ukrainian].
3. Mykhailychenko K. M. (2022) *Vidnovlennia tranzytnoho potentsialu yak chynnyk pidvyshchennia konkurentospromozhnosti Ukrainy* [Restoring transit potential as a factor in increasing Ukraine's competitiveness]. *Stratehichni priorytety*, vol. 4.